

Nr 715

Av herr **Ohlin m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 97, angående inrättande av en statens pris- och kartellnämnd, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 97 har i anledning av det betänkande, som 1954 års priskontrollutredning avgivit, framlagts förslag angående inrättande av en statens pris- och kartellnämnd m. m.

Den föreliggande propositionen behandlar de *organisatoriska åtgärder*, som har samband med i särskilda propositioner upptagna förslag om ny prisregleringslagstiftning och om ändringar i lagstiftningen rörande konkurrensbegränsningar m. m.

I propositionen nr 97 föreslås inrättande av en statens pris- och kartellnämnd med uppgift att följa prisutvecklingen inom näringslivet, registrera konkurrensbegränsande överenskommelser, utföra särskilda undersökningar rörande pris- och konkurrensförhållanden samt bedriva konsumentupplysning i prisfrågor. Därjämte förordas, att pris- och kartellnämnden får fungera som nytt priskontrollorgan, om behov av ett sådant skulle uppkomma.

I fråga om de arbetsuppgifter, som skulle ankomma på det nyinrättade organet, synes Kungl. Maj:ts förslag på vissa punkter mera långtgående än det förslag som avgivits av priskontrollutredningen.

Priskontrollutredningen hade sålunda ansett det angeläget understryka, att det nya organet borde vara ett rent utredande organ. Ett flertal remissinstanser, bland andra kommerskollegium, har också särskilt betonat, att det bör vara av grundläggande betydelse för det nya organets verksamhet, att arbetsuppgifterna begränsas till enbart utredningar. Verkställighetsorganen skulle som hittills vara näringsfrihetsombudsmannen och näringsfrihetsrådet. Kungl. Maj:t, som uttalar att det i princip är fråga om att skapa rent utredande organ, har emellertid i anledning av ett uttalande av priskontrollnämnden uttalat »att det självfallet bör vara den blivande myndigheten obetaget att hos andra myndigheter eller Kungl. Maj:t göra de framställningar, innefattande meningsyttringar eller förslag till åtgärder, som dess ledning finner av omständigheterna påkallade».

Vi delar den uppfattning som ligger till grund för priskontrollutredningens förslag och som även bl. a. kommerskollegium företräder. I enlighet

härmed yrkar vi, att det organ som i fortsättningen skall handlägga verksamheten på ifrågavarande område skall ges enbart utredande karaktär.

Priskontrollutredningen hade vidare föreslagit en allmän och fortlöpande prisregistrering såsom grundval för verksamheten till undanröjande av konkurrensbegränsningar och för konsumentupplysning i prisfrågor. Vad först upplysningen beträffar skulle den vara klargörande men inte bedömande. I fråga om den konsumentupplysning, som skall bedrivas av det nya organet, har i propositionen ingen precisering gjorts. Men såsom exempel på förhållanden, varom upplysning borde lämnas allmänheten, har i propositionen anförts bland annat »skäligheten av prismarginalerna inom olika distributionsled», något som icke förutsatts av utredningen. Angivandet av skäligheten hos ett pris eller en prismarginal måste grundas på en subjektiv bedömning och kan icke ges sken av att utgöra en objektiv upplysning. Det må också i detta sammanhang betonas att, såsom även priskontrollutredningen anfört, det icke är möjligt för en myndighet att konstruera ett system av »skäliga» priser. De olikheter, som föreligger mellan å ena sidan Kungl. Maj:ts och å andra sidan utredningens förslag, synes vittna om en viss skiljaktig grundinställning till själva huvudproblemet på förevarande område, i det enligt utredningens mening skälighetsbedömningen begränsas till fall av konkurrensbegränsning. Vi ansluter oss till priskontrollutredningens eniga ståndpunkt rörande upplysningens funktion.

Vi vill också framhålla betydelsen av att prisregistreringen inte ordnas så att den pålägger företagen tunga bördor genom uppgiftslämnande av stor omfattning. Att exempelvis infordra ett omfattande prismaterial från detaljhandelns mindre enheter synes oss onödigt. Med hänsyn till de faktiska konkurrensförhållandena synes nämligen en sådan uppgiftslämning icke erforderlig för den åsyftade belysningen av marknadsförhållandena. Detta utesluter givetvis inte att uppgifter även från detta håll i speciella fall kan behöva inhämtas.

Vi vill betona att prisövervakningen självklart inte får ta formen av en total prisregistrering, omfattande praktiskt taget alla priser. En sådan skulle ju f. ö. bli praktiskt fullkomligt ohanterlig.

Vid handhavande av prisövervakningen och den därpå grundade konsumentupplysningen är det av stor vikt att myndigheterna beaktar risken av att densamma kan avtrubba i stället för stärka allmänhetens prismedvetande. Erfarenheten har visat, att priskontroll kan ha en konkurrens-hämmande verkan. Den har nämligen en ogynnsam psykologisk effekt så till vida att konsumenterna bibringas den uppfattningen att alla priser är tillfredsställande. Prisövervakning är visserligen en annan sak än priskontroll, men den skulle kunna i viss mån få liknande verkningar på prismedvetandet, om inte dess utformning sker med beaktande av denna risk.

I detta sammanhang erinras om den verksamhet som bedrives av Hemens forskningsinstitut och det av Kungl. Maj:t föreslagna institutet för

konsumentfrågor i avsikt att bibringa konsumenterna varukännedom. Departementschefen har härutinnan uttalat, att dessa organ knappast kan förutsättas besitta eller komma att utrustas med den för en konsumentupplysning i prisfrågor erforderliga ekonomiska och statistiska expertisen. Häremot vill vi framhålla, att det kan vara skäl att det eller de organ som sysslar med sådan upplysning förses med erforderlig expertis, så att denna konsumentupplysning kan grundas på den varukännedom som erfordras för en riktig prisbedömning i konkreta fall.

Grundtanken i priskontrollutredningens förslag har angivits vara, att man under normala förhållanden, när full varuförsörjning råder, bör bygga på principen om fri konkurrens som prisregulator. Till denna grundtanke vill vi uttala vår anslutning. Vi finner det vara ett samhälleligt intresse att ingripanden kan ske mot företeelser som har konkurrensbegränsande karaktär i fall där ur allmän synpunkt skadliga verkningar kan påvisas. Utredningar och analyser i syfte att vinna klarhet härom måste anses befogade. Prisövervakningen har främst till uppgift att underlätta en bedömning av frågan när utredningar, som syftar till att klargöra huruvida fri konkurrens råder eller icke, skall igångsättas.

I enlighet med ovan framförda grundtanke om konkurrensens avgörande betydelse kommer vi att tillstyrka förebådade förslag som går ut på ökade möjligheter till utredningar rörande förekomsten av alla slag av konkurrensbegränsningar och undanröjande av sådana begränsningar, som visar sig ha skadlig verkan.

Den omständigheten, att en del företag, som icke har stöd av någon konkurrensbegränsning, har god räntabilitet och gör betydande vinster är däremot icke anledning till ingripande. Goda vinster — t. ex. för särskilt väl ledda företag och för företag som för fram nya varor — underlättar deras utveckling till gagn både för konsumenter, anställda och hela samhället. Offentliga ingrepp som håller tillbaka dynamiken i den ekonomiska utvecklingen skadar alla parter.

Vi accepterar att, såsom priskontrollutredningen föreslagit, Kungl. Maj:t skall efter framställning av näringsfrihetsrådet kunna föreskriva högster priser vid konstaterad skadlig verkan av konkurrensbegränsning.

Propositionen förutsätter bibehållandet av priskontrollnämndens nuvarande »fältorganisation» som består av särskilda priskontor vid länsstyrelserna med sammanlagt ett 30-tal tjänstemän till en kostnad överstigande en halv miljon kronor. I remissyttranden har ifrågasatts om icke insamlingen av erforderliga prisuppgifter kunde ske dels genom utredningsorganet självt från företagen och dels, såsom flera remissmyndigheter framhållit, genom statistiska centralbyrån. Detta spörsmål synes oss förtjäna närmare övervägande i kostnadsbesparande syfte.

I propositionen har även upptagits frågan om organisationen för det fall att den allmänna prisregleringslagen skall träda i tillämpning. Härutinnan

har departementschefen anslutit sig till priskontrollnämndens uppfattning att det nya organet, pris- och kartellnämnden, skall fungera som nytt priskontrollorgan om behov av ett sådant skulle uppkomma. Enligt vår mening saknas anledning att nu träffa ett dylikt avgörande, vilket skulle kunna på ett icke önskvärt sätt påverka tänkesätt och arbetsinriktning hos det nya organet. Detta bleve ett slags beredskapsorgan för en priskontrollerande verksamhet i händelse av krig m. m. av helt annan art än organets egentliga arbetsuppgift. Vi påyrkar i stället att frågan om organisationen av en eventuell framtida priskontroll göres till föremål för särskild utredning.

Arten av den verksamhet, som vi för vår del förutsätter, sammanfaller med den som hittills, ehuru i mindre omfattning, bedrivits inom kommerskollegium. Vi anser därför naturligt, att den nu föreslagna utvidgade verksamheten förlägges till detta ämbetsverk.

I detta hänseende har departementschefen framhållit, att de nya arbetsuppgifterna har speciell karaktär och till arten knappast sammanfaller med någon annan statlig verksamhet på det ekonomiskt-statistiska området. Det synes också departementschefen vanskligt att med kommerskollegii verksamhet förena en sådan verksamhet, som avses med priskontrollutredningens förslag.

Härtill må genmätas att kommerskollegium självt ansett, att den av priskontrollutredningen föreslagna utredningsverksamheten på ett naturligt sätt ansluter sig till kollegiets allmänna ämnesområde, och föreslagit att nämnda verksamhet skulle handhavas av kollegium. Det är uppenbart, att vid sådant förhållande betydande personalförstärkning av detta ämbetsverk erfordras. Härutinnan hänvisar vi till det organisationsförslag som kommerskollegium självt framlagt i sitt yttrande över utredningens betänkande. Detta torde kunna medföra vissa besparingar för det allmänna jämfört med organisationen av ett nytt självständigt ämbetsverk. Vi uttalar en bestämd skepsis mot tillvägagångssättet att i onödan tillskapa nya ämbetsverk, vilket medför risker för en överdriven expansion av den statliga administrationen.

Vid bifall till vad vi sålunda förordat skulle den nuvarande monopolutredningsbyrån och avdelningen för analys av pris- och marknadsförhållanden inom kommerskollegium böra utbyggas och ges förslagsvis benämningen utredningsinstitutet för pris- och kartellfrågor. Utredningsinstitutet torde lämpligen böra arbeta på två byråer, en för prisfrågor och en för kartellfrågor. Det erforderliga antalet tjänster kan säkrare bedömas, när institutet varit i verksamhet någon tid.

Den erforderliga personalen skulle enligt en av kommerskollegium framlagd organisationsplan utgöras av följande befattningar, nämligen å kartellbyrån 1 kommerseråd i Ca 37, 4 byrådirektörer i Ce 33, 1 byrådirektör i Ce 31, 4 förste aktuarier i Ce 29, 4 förste aktuarier i Ce 27, 14 amanuenser i

Cf 19—Ce 25, 1 förste kansliskrivare i Ce 17, 1 kanslibitråde i Ce 11, 4 biträden i reglerad befordringsgång (Cf 4—Ca 8), 1 expeditionsvakt i Ca 10 och 1 expeditionsvakt i Ce 10.

På prisbyrån skulle enligt samma organisationsplan finnas 1 kommerseråd i Ca 37, 1 byrådirektör i Ce 33, 2 förste aktuarier i Ce 29, 4 förste aktuarier i Ce 27, 6 amanuenser i befordringsgången, 1 assistent i Ce 23 och 2 assistenter i Ce 17 — samtliga tre assistenter avsedda för insamlingen av prisuppgifter i Stockholm, — ytterligare en assistent i Ce 15 och 2 assistenter i Ce 13, 2 kanslibitråden i Ce 11 och 4 biträden i Cf 4—Ca 8. Sammanlagt skulle alltså erfordras 62 befattningshavare i stället för de 78, varmed departementschefen räknat.

Det sammanlagda belopp, som skulle erfordras för avlöning av denna personalstyrka under tiden 1 januari—30 juni 1957, kan uppskattas till i runt tal 550 000 kronor.

Att märka är, att av nyssnämnda 62 befattningar 28 motsvaras av dem, som enligt förslaget på sid. 27 i propositionen nr 103 skulle skiljas från kommerskollegium. Dessa 28 befattningar bör alltså bibehållas, varvid nettoökningen av tjänster blir 34.

Den i propositionen nr 97 föreslagna styrelsen för statens pris- och kartellnämnd torde i stället böra fungera som kommerskollegii råd i pris- och kartellärenden. I enlighet med departementschefens beräkning torde för arvoden och ersättningar till rådet för tiden 1 januari—30 juni 1957 böra upptagas en arvodespost av 10 000 kronor. I detta sammanhang synes riksdagen böra framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av instruktionen för rådet och utredningsinstitutet beaktar vad i denna motion anförts.

Av det belopp, varmed avlöningsanslaget till kommerskollegium skulle böra uppräknas i förhållande till förslagen i propositionen nr 103 — 560 000 kronor — torde 28 300 kronor böra hänföras till avlöningar till ordinarie tjänstemän, 10 000 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 412 200 kronor till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och 109 500 kronor till rörligt tillägg.

Slutligen bör det i propositionen nr 103 för kommerskollegium beräknade omkostnadsanslaget, 562 900 kronor, uppräknas med det i propositionen nr 97 för statens pris- och kartellnämnds omkostnader beräknade beloppet, 150 000 kronor. Till kommerskollegii omkostnader bör alltså anvisas ett förslagsanslag av 712 900 kronor. I särskild motion, nr 685 i andra kammaren, har framställts de jämningsyrkanden, som erfordras beträffande proposition nr 103.

Under återopande av det anförda hemställer vi,

att riksdagen — med godtagande av Kungl. Maj:ts förslag i de delar, som inte särskilt anges i det följande — måtte

A. vid behandlingen av propositionen nr 97.

I. med avslag å Kungl. Maj:ts under denna punkt gjorda hemställan besluta, att den samhällseliga övervaknings- och utredningsverksamheten avseende pris- och konkurrensförhållanden fr. o. m. den 1 januari 1957 skall anförtros ett utredningsinstitut för pris- och kartellfrågor omfattande en kartell och en prisbyrå i kommerskollegium, vars personaluppsättning och anslagsbehov riksdagen förklarar sig vilja pröva vid behandlingen av propositionen nr 103;

II. med avslag å Kungl. Maj:ts under denna punkt gjorda hemställan, såvitt den avser personalförteckning för statens pris- och kartellnämnd, bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ombudsman-nämbetet för näringsfrihetsfrågor, som påkallas av departementschefens i propositionen nr 97 härutinnan framlagda förslag;

III. avslå Kungl. Maj:ts förslag om godkännande av av-löningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas under tiden 1 januari—30 juni 1957;

IV. avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt det avser anvisande av anslag för budgetåret 1956/57 till

a) *Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar samt*

b) *Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader.*

V. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning av *dels* frågan om insamling av de primäruppgifter angående priser m. m., som erfordras för utredningsarbetet rörande pris- och konkurrensbegränsningsfrågor, *dels ock* frågan om organisationen av priskontrollen för det fall, då den allmänna pris-regleringslagen kan böra träda i tillämpning;

B. vid behandlingen av propositionen nr 103 — i enlighet med motion nr 685 i andra kammaren —

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med de förslag i propositionen, som i det föregående lämnats utan erinran, samt de förslag, som ovan framlagts, *dels* fastställa personalförteckning för kommerskollegium, att tillämpas tills vidare under tiden 1 juli—31 december 1956, *dels ock* i personalförteckningen vidtaga ändringar att gälla tills vidare från och med den 1 januari 1957;

III. godkänna följande avlöningsstat för kommerskollegium, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	945 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	17 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 692 800
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	648 300
	Summa kronor 3 304 300

IV. för budgetåret 1956/57 under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till

- a) *Kommerskollegium: Avlöningar* 3 304 300 kronor;
 b) *Kommerskollegium: Omkostnader* 712 900 kronor;

V. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av instruktion för kommerskollegii råd i pris- och kartellärenden samt för det i kommerskollegium ingående utredningsinstitutet för pris- och kartellfrågor beaktar vad i denna motion anförts.

Stockholm den 6 april 1956

Bertil Ohlin

Per A. Johnsson
i Kastanjegården

Filip Kristensson,
Osby

Wald. Svensson

O. Malmberg,
Skövde

Henning Gustafsson,
Skellefteå

Ragnhild Sandström

Gustaf Kollberg